

ТЫЗЭКЬОТМЭ - ТЫЛЪЭШ!

Адыгэ Макъ



Бэдзэогъум и 27-р – Адыгеим
къэралыгъо гъэпсыкэ иэ зыхъугъэ Мад

1923-рэ ильесим
пъэтхапэм
къыщегъэжьагъэу къыдэкы

№ 15 (22464)

2022-рэ ильес

ШЭМБЭТ

ЩЫЛЭ МАЗЭМ и 29-рэ

ОСЭ ГЪЭНЭФАГЪЭ ИИЭП
къыхэтүүтугъэхэр ыкчи
нэмыкI къэбархэр тисайт
ижъугъотэштых
WWW.ADYGVOICE.RU

6 +

Адыгэ Республикэм и Правительствэ игъээст

УштыйпIэм ит медицинэр

Джырэ уахътэм, зэпахырэ узэу къежьагъэм нахь зиушъомбгу зыщыхъугъэм, упчабэ къеуцу псауныгъэм икъэухъумэн фэгъэзэгъэ къулыкъум Ioф зэришлэрэмкIэ. ШтаммыкIэм тыпэуцужыным тызэрэфхъазырыр, ащ щынагъо пыльмэ, медицинэ къулыкъум ыкIуачлэ икъущтмэ. Мы упчIэхэр ыкчи нэмыкIхэр фэдгъэзагъэх АР-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иминистре игуадзэу Максим Коробко.



Къызэралорэм фэдэу псынкIа?

Коронавирусным иштаммыкIэу «омикроныр» нахыбэу къызьчхъягъэштигъэ къэралыгъохэм ыкчи Урысыем ишъолырхэм къызэраторэмкIэ, ар къызьчхъягъэштигъэхэм янахъыбэм къяхъылэхъярэл. ПсынкIэу зеушъомбгу, бэ дэдэмэ альэсэ, ау сымэджэшым зиоф нэсихэрэр, хыльзэ ышыхэрэр нахь makI ащ къынпэрэ «дэльтэм» ельтигъэмэ.

Адыгеим зэрэшагъэунэфыгъэмкIэ, мы тхъамафэм имэфку уахъте ехъулэу «омикроныр» къызхагъэштигъэхэм япчагъэ нэбгырэ 16 хъущтгъэ. Ахэр аныбжыкIэ ильес 20-м къызыгъублагъэу 40-м нэсих. Пстэуми къаяхъылэхъягъэ, вакцинэ зыхаргээлхъэгъахэу щытгъэмэ.

— «Омикроныр» джыри зыгумэкигъюо къытфыкъохъягъэхэм ашыщ, — къеуатэ Максим Коробко, — ащ псынкIэу зызэриушъомбгуурэр тэльэгъу нэмыкIхэм ящисэкIэ. Пстэуми апэ узыкIэм еолагъэр Москва. Къызэралоштыгъэуи къичэхъяжы — ильэсикIэм ишылэ мазэ ыкIэм сымаджэхэм къахъэхъоштэу алоштыгъэ, ары зэрэхъурэри. Мы тхъамафэм тиреспублики сымаджэхэм къаяхъоу щыригъэжьагь — процент 50-м нэсэу. Мынгыщэу «омикроным» ыубыттырэ процентыр къэлгъуае — ар къагъэшыгъэжьыним пае къэралыгъом илабораториехэм ашыщ анализэу зэуагъэжьэхэр агъэхых, джэуапын тежэ. Ар зэшүахыфэкIэ узыри зэкIэкционэу мэхъу.

(ИкIэух я 3-рэ н. ит).

Сымаджэхэм нэбгыри 198-рэ къахъэхъуагъ

Щылэ мазэм и 28-м ипчэдыхъэ сыхъатыр 10-м ехъулэу оперативнэ штабын къылэхъягъэ къэбарымкIэ Адыгеим зэпахырэ узхэмкIэ исымэджэш зы нэбгырэ ишылэхъягъэ щызэптыгъ.

Зидунай зыхъожыгъэ бзыльфыгъэр Мыекъуапэ гъыш. Лабораторнэ улъякунхэм къызэралоштыгъуа-гъэмкIэ, тхъамыкIагъом ушхъягъоу фэхъуагъэр зэпахырэ узыкIэу COVID-19-р ары.

Зигугуу къэтшыгъэ уахътэм ехъулэу коронавиру-

сыр Адыгеим щыпсэурэ нэбгырэ 29772-мэ къахагъэштигъ.

Ахэм ашыщэу нэбгырэ 3099-мэ язажэх (чэш-зымафэм хэхъуагъэр нэбгыри 198-рэ), хъужьыгъэр нэбгырэ 25855-рэ (чэш-зымафэм хэхъуагъэр 117-рэ), зидунай

зыхъожыгъэр — 818-рэ (чэш-зымафэм зы нэбгырэ хэхъуагъ).

Нэбгырэ 29772-рэ республикэм имуниципальнэ псэуплэхэм атегошагъэу:

- Мыекъуапэ — 12537-рэ;
- ТэхъутэмьыкIое районыр — 4468-рэ;
- Мыекъопэ районыр — 3747-рэ;
- Красногвардейскэ районыр — 1929-рэ;
- Кошхъэблэ районыр — 1869-рэ;
- Джэдэжэ районыр — 1621-рэ;
- Теуцжэ районыр — 1377-рэ;
- Адыгэхъалэ — 1206-рэ;
- Шэуджэн районыр — 1018-рэ.

Коронавирусым зызэриушъомбгурэр гумэкыгьо шъхьаIЭХЭМ ашыщ



— Анахыбэу гумэкыгьо лъэшэу тынаэ зытедгээтэн къэзытырэр ыкти джыри нахь фаер коронавирусыкіем зы-

УФ-м и Президентэу Владимир Путиным видеоконференции шыкіем тетэу Правительствэм дишыгьэ зэхэсигьом коронавирусым иштаммыкіэу «омикроным» зызэриушъомбгурэм щитегуышыагъэх.

Зызэриушъомбгурэр ары, — кынгуягь Президентым .

УФ-м и Премьер-министрэ игуадээу Татьяна Голиковам зэрэшигъэгъозагъэхэмкэ, «омикроныр» субъект 72-мэ къашыхагъэшыгь. Пстэумки коронавирусыкіэр къызпыхъагъэхэм япроцент 47,9-м «дэльтэр» ары къяолаагъэр, «омикроным» процент 52,1-р еубыты.

Вирусыр къызэолаагъэу къахагъэшыхэрэм, сымэджэхэм ачлафхэрэм япчагъэхэмкэ

шъольырхэр лъэшэу зэтеки хуульэу ары вице-премьерым кынгуягьэр. «Омикроным» ятулгыгьэу зызэриушъомбгурэр, «дэльтэр» джыри зэрэмыкодыгъэр ары аш ушхъагь фэхъурэр.

Аужырэ тхъамэфищыр пштэмэ, госпиталхэм ачлафхэрэм япчагъэр субъект 35-мэ лъэшэу ашыдэклюягь. Вирусыр къеоплаагъэу къыхагъэшыхэрэм япчагъэр процент 30 фэдизкэ ашыдэклюягь Тверской, Ярославскэ,

Астраханска ыкти Калининградскэ хэкухэм, Къэрэшэ-Щэрдэжэсийм, Къалмыкъ Республика.

Бэу къызшыхагъэшыхэрэм ахэт Адыгэ Республикэри. АР-м и Лышихъэ медицинэм иучреждениехэр джырэблагь къыкүхъагъэх, коронавирусым пэшүеклорэ юфхъабзэхэр зэрэгцаклэхэрэм зынгъэгъозагь. Коронавирусыкіэр къызэуяллэхэрэм япчагъэр гумэкыгьо къызэритирэр аш къыхигъэшыгь.

Адыгэ Республикэм и Лышихъэ иунашъу

Рэзэнэгъэ тхыль фэгъэшьошэгъэним ехыллагь Культурэмрэ искуствэмрэ хэхъоныгъэ зераригъэшырэм фэш Атэбый Игорь Кылынышбий ыкъом — къашьохэмкэ Къэралыгъо академическ ансамблэу «Кабардинкэм» ихудожественнэ паще рэзэнэгъэ тхыль фэгъэшьошэгъэнэу.

Адыгэ Республикэм и Лышихъэу Къумпыйл Мурат

къ. Мыекъуапэ,
шылэ мазэм и 26-рэ, 2022-рэ ильэс
N 12

2020-рэ ильэсүм гээтхапэм и 18-м АР-м и Лышихъэ кындигъэшыгъэ Указэу «О введении режима повышенной готовности» зыфиорэр гъэцэклигъэ зэрэхъурэр Мыекъопэ къэлэ администрацием, АР-м хэгъэгу клоцл юфхэмкэ и Министерствэ, Роспотребнадзорым и Гъэлорышаплэ илъяклохэм аупльэклы.

Шылэ мазэм и 28-м къынгъэжъягъэу берэсэшхом, шэмбэтым ыкти тхъэумафэм шхынхэр зыщащэр чынпэхэр къакүхъаштых. Цыифхэм зызынгъэпсэфырэ, чэцэрэ юф зыншэрэ клубхэр, кафехэр шапхъэхэм адештэу мэзэклохэмэ аупльэкштых. Чэцым сыхьатыр 11-м къынгъэжъягъэу пчэдэйжын сыхьатыр 6-м нэс ахэр егъэтэгъэнхэ фэе. Мафэм ыкти пчыхъэм сыхьатыр 11-м нэс къынчахъэхэрэм зэкэми вакцинации зэрэшыгъэр къэзыншыхъатырэ QR-кодыр къагъэлэгъон фэе. Джащ фэдэу цыифыбэ зынхэлжъягъэрэ юфхъабзэхэр зэхапшэх хъущтэп.

Зэпахырэ узым зыкъызэриэтырэм, мафэ къэс сымаджэхэм япчагъэр зэрэхахъорэм къыхэкыкіэ мыш фэдэ рейдхэр зэхашэнхэу унашьо ашыгь.



Адигэчилга симхечкакчэцэг дехеяххаш



Искусствэм гъунапкъэ иэп. Дунаим ышыцэрило орэдьиою Иосиф Кобзон ыцэкіэ зэхажэгъэ фестивалэу «Гринландилем» УФ-м и Къэралыгъо Думэ иде-путатэу Олег Валенчук къэшаклохэмэ фэхъугь.

Иосиф Кобзон Урысыем, Адыгэ Республикэм янароднэ артист. Адыгейим пчагъэрэ къэклюягь, концертхэр къышытыгъэх. Тимэфэкл зэхажэхэм чанэу ахэлажьээ, зэлуклэгъэх. Тиреспублике ис къэлэцкүхэм алыкіэ, шүүшэ ыэпилэгъу аритэу къыкыгь.

Ильэс 30-м нахыбэу хууѓээр фестивалыр хэгъэгум щэко. Аужырэ ильэсхэм заочнэу ра-

гъэклюкы. Усаклохэм, композиторхэм, орэдьиохэм ятворчествэ зэхажэхэм къышагъэлъагь. Урысыем ышыпсэурэм ямызакью, ыэлкыб къэралхэм арысхэр фестивалым хэлажьэх.

Зэнэкъохэм хэлажьэ зышигъэхэм ялъяу тхыльхэр 2022-рэ ильэсүм, мэлылтэгэйум и 3-м нэс зэхэцаклохэм афагъэхын алъэкыгь. Усаклохэр, композиторхэр, орэдьиохэр, нэгбүриту хууѓэу орэд къэзлихэр, хорым хэтхэр, ансамблэхэр фестивалым рагъэблаагъэх. Зэхэцаклохэм Интернетым инеклубохэмкэ шууальтынэйн шыуљэкыгь.

Иосиф Кобзон ирепертуар щыщ орэдхэр къэзылохэрэр

хэушхъафыкыгъэу хагъэунэфыкыгьштых.

— Сэнаушигъэ зыхэлэ цыифхэр нахыбэ хууѓэу фестиваль-зэнэкъохэм хэдгэлэлажьэхэштойгь. Фестивалым хагъэунэфыкыгьрэ чынпэхэр къынгыдэзыхыгъэхэр Урысыем иконцерт хэхигъэхэм, Кремлым изэхэхэйлэ орэд къашалоу бэрэ къыхэкыгь, — къынгуагь Къэралыгъо Думэм идепутатэу Олег Валенчук.

Адыгейим щыщ усаклохэр, композиторхэр, орэдьиохэр фестивалым чанэу хэлэхжэнхэу, республикэм иштихьу искусствэм щаётинэу тэгүгье.

САХЬИДЭКЬО Нурбий.

Адыгейм къэралыгъо гъэпсыкІэ иІэ зыхъугъэ мафэм ипэгъокІэу



ЛъЭПКЪЫМ ИШГОИГЪОНЫГЪЭ КЪЫЩЫДАЛЬТАГЪ

Лъэхъэнэ зэфэшъяфхэм адигэхэм яхэгъэгу къихъэгъэхэу Черкесиөм фэгъэхыгъэу тхэгъэхэм ашыщыбэмэ адигэхэр лъэпкъ мыинхъу, зэпэлэпчэ дэдэу псэущтыгъэхэу ары къызэрагъэльягъоштыгъэхэр.

Общественне зэфыщтыкіэхэу ижъирэ Черкесиөм ильгэхэр ашэээ нах къырагъэшхэзэ, зытегъэ шылыкъэм пэччыжъэу къыралотыкъыштыгъэхэр. Общественне гъэпсыкІэу Черкесиөм илагъэмрэ аш икультурэ ифэмэ-бжымэу Кавказым ис лъэпкъэм атырихъэштыгъэхэр сид фэдизэу агъэцыкунхуу пылтыгъэхэм, лъэпкъым итарихъ къеушыхаты общественне зэфыщтыкІэ лъагхэм ямызакью, къэралыгъо зэфыщтыкіэм ылъэнэйкъокли шьошэ хэхыгъэ ижъирэ Черкесиөм зэриагъэр.

Тарихъ-правовой наукемкіе анахь зигто пшъерильхэм зыкіе ашыщыр къэралыгъэр къизтэкъыгъэмрэ лъэхъэнэ зэфэшъяфхэм аш хэхъоныгъэу ышыгъэмрэ гъэунэфыгъэн, зэгъашгъэнхэр ары. А юфыгъом теорие ыкіи практикэ мэхъанешхо илэу зэрэштым къихъекіе ушэтэко лъэуж пчагъэмэ лъэшэу анаэтырадзагъ. Арэу щит нахь мышэм, къэралыгъом тетыгъор щызыгъыгъ идеологиөм елтыгъагъа пілэль къыхъем къыкыці а юфыгъом изэхэфын зэрэллыкъуатштыгъэри, лъэнэйкъохуу анаэ зытирадзэштыгъэхэр, уасээ хулыгъашгъэхэм афашыщтыгъэхери. Аужырэ ильэсипшхэм тарихъ-правовой наукем ихэхъоныгъи, хэгъэгүм иполитическэ курси афехъугъэ зэхъоныгъэхэм яшыагъэкіе Кавказым щыпсэурэ лъэпкъэм якъэралыгъо гъэпсыкІэ яхэгъэгу пшын хүмэ, зэкіми апэу хэгъэунэфыгъыгъэн фаер я XV-рэ лъэшгъум ыгузэхүм адэжь пшэу Иналышхом адигэ чыгухэр зэкіе зэхигъахъэхи, адигэ централизованнэ феодалнэ къэралыгъо зэрээхийгъэхэр ары.

Я XVIII — XIX-рэ лъэшгъум хэм ашыгэ къэралыгъом ихэхъоныгъэ зэпүүгю фэхъугъагъ. Адигэхэм ятарихъкіе ар анахь лъэхъэнэ къинэу щитыгъ. Общественне-политикэ зэхъоныгъэхэм яшыагъэкіе Кавказым щыпсэурэ лъэпкъэм якъэралыгъо гъэпсыкІэ ихэхъоныгъэхэм яхыгъе юфыгъошхом язэхэфынрэ ягъеунэфынрэ нахь екіоллекіе тэрэз къафагъотынм иамалхэр щылхуу.

Адигэхэм ятарихъ пэсэрэ зэмдийн къыщегъэжъагъэу къэралыгъо-политикэ хабзэр нафуу къыхъэштыгъ. Мы аужырэ ильэсипшхэм археологхэм, бзэшгэнэгъэлэжхэм, антропологхэм зэрэгзэунэфыгъэмкіе, адигэхэм ятэжъыпшэхэм пэсэрэ къэралыгъо гъэпсыкІэ ялгъэм иублаплэ къызщежъэрэд тиэрэ ыпэкіе яминишиэрэ ильэсхэр ары. «Хеттскэ империекіе» заджэштыгъэхэм лъапсэ фэхъугъэ къэлэ-къэралы-

гъохэр а лъэхъаным агъэпсыгъагъэр.

Мынг дэжым хэгъэунэфыгъыгъэн фае: политическэ хэхъоныгъэм инэшанхэр анахь дэгъоу къызыхэштыгъэхэр мыйот лъэпкъхэм азыфагу Ѣиреклойштыгъе юфхэр ары. Тиэрэ ыпэкіе я V-рэ лъэшгъум Синдикэр — тихэгъэгүкэ анахь ижъирэ рабовладельческэ къэралыгъор — ахэм агъэпсыгъагъ.

Тиэрэ иапэрэ лъэшгъум хэм адэжь адигэхэм тарихым чыппе гъэнэфагъеу Ѣаубыгъагъэр «Зихскэ союзкіе» зэджэгъэхэм изэхэшэн епхыгъэу щитыгъ. Ау я IV-рэ лъэшгъум гүннхэр къызатебанхэм, къэралыгъо зыкіим игъэпсын зэпүүгю фэхъугъагъ. Я IX-рэ лъэшгъум дэжь ижъирэ адигэ лъэпкъ зыкіим иуцун ухыгъе мэхъу ыкіи «Касожскэ союзкіе» зэджэгъэхэр зэхащэ.

Адигэхэм якъэралыгъо гъэпсыкІэ игүгъу пшын хүмэ, зэкіми апэу хэгъэунэфыгъыгъэн фаер я XV-рэ лъэшгъум ыгузэхүм адэжь пшэу Иналышхом адигэ чыгухэр зэкіе зэхигъахъэхи, адигэ централизованнэ феодалнэ къэралыгъо зэрээхийгъэхэр ары.

Я XVIII — XIX-рэ лъэшгъум хэм ашыгэ къэралыгъом ихэхъоныгъэ зэпүүгю фэхъугъагъ. Адигэхэм ятарихъкіе ар анахь лъэхъэнэ къинэу щитыгъ. Общественне-политикэ зэхъоныгъэхэм яшыагъэкіе Кавказым щыпсэурэ лъэпкъэм якъэралыгъо гъэпсыкІэ ихэхъоныгъэхэм яхыгъе юфыгъошхом язэхэфынрэ ягъеунэфынрэ нахь екіоллекіе тэрэз къафагъотынм иамалхэр щылхуу.



фэхъухэрэр зэпхыгъагъэхэм ашыщых іэклоц социальнэ-экономике ушхъагъухэри, іэкльб къэрал юфхэм язытити. Адигэхэм я XIX-рэ лъэшгъум яполитическэ хэхъоныгъэ Кавказ заом утынышхо къырихыгъ.

Общественне аш хэт цыфхэмрэ якъэхүмэн фэгъэхыгъэ пшъерильхэр зэкіе Адигэ Хабзэм къыдилытэштыгъэх. Адигэ Хабзэр — мытхыгъэ шэпхээ зэхууягъэхэр адигэ общественне хэт цыфхэмрэ якъэхүмэн фэгъэхыгъэ пшъерильхэр ары. А шапхэхэр ымыхъунаххэр хэтрэ адиги, орэпачых, орэоркь, орэфэкъол, ишшэриль лъаплэу Ѣитыгъ. Ары адигэ общественне хэбзэхүмэк Ѣкіи лъыпльэкло къулыкъухэр зыкимыягъэхэр. Нэбгырэ пэпчь ифитынгъэхэри, ишшэрильхэр аш къызэригъэнафхэрэм къыхъекіе Чёркесиөм щыпсэурэ адигэхэр зэкіе а шапхъэхэм зэфэдэашыгъэх.

1917-рэ ильэсисим Ѣылгъэхъуэ-шлэгэе инхэм ауж адигэ лъэпкъым къэралыгъо гъэпсыкІэ илэнэм иамал Ѣылэ зыхъуу. Щыф лъэпкъхэм гъогоу хахыштымкэ фитынгъэу ялхэр Ѣылгъэхэм гъэцэклагъэ зэрэштыгъухэрэм ишыагъэкіе адигэхэм аш зэкіе а шапхъэхэм зэфэдэашыгъэх.

Темир Кавказым Ѣыпсэухэрэм афэдэу, автономие ялэ хуугъэ.

1922-рэ ильэсисим бэдзэогъум и 27-м ВЦИК-м и Президиум унашьо ышыгъ Чёркес (Адигэ) автоном хэкур зэхэшгээнэу, 1922-рэ ильэсисим шышхъэлум и 24-м Адигэ (Чёркес) автоном хэку ар ашыжыгъагъ. Адигэ автоном хэкур зыщызэхашагъэм ехъулэу округи З хахъэштыгъ, ахэм псэуплэ 45-рэ къахиубытштэгъ.

1922-рэ ильэсисим тыгъэгъазэм и 7 — 10-м къуаджэу Хъакурынхъаблэ хэкум и Советхэм яа I-рэ зэфэс Ѣыкыуагъ. Политическэ, административнэ, экономическэ ыкіи культурнэ гъэпсынм илофыгъо шыхъаэхэм атегууягъэх, хэку гъэцэлкло комитетыр хадзыгъ, аш илашээр аягъэнэфагъэр зэлшашээрэ политическэ ыкіи къэралыгъо юфышшоу Хъакуурэтэ Шыхъанчэрэй Умар ыкъор ары.

Адигэ лъэпкъым ишылгъэхъуэ къыхъэхъуэгъэ инхэм ауж адигэ лъэпкъым къэралыгъо гъэпсыкІэ илэнэм иамал Ѣылэ зыхъуу. Щыф лъэпкъхэм гъогоу хахыштымкэ фитынгъэу ялхэр Ѣылгъэхэм гъэцэклагъэ зэрэштыгъухэрэм ишыагъэкіе адигэхэм аш зэкіе а шапхъэхэм зэфэдэашыгъэх.

Адигэ яшыагъэкіе зэхигъахъэхэр эхылэгъэ зэхигъахъэхэр ашыгъагъошхом язэхэфынрэ ягъеунэфынрэ нахь екіоллекіе тэрэз къафагъотынм иамалхэр щылхуу.

Шэуджэн Мос, Хъакуурэтэ Шыхъанчэрэй, Гъукэйкулэ Даут, Дмитрий Швец, Казимир Головович, Мишурье Казбек, Петр Заэма.

Я 80-рэ ильэсхэм агузэгүхэм адэжь Советскэ Союзым демократическэ зэхъокыныгъэхэр фэхъухэхъуэ хуугъэ, лъэпкъ гупшысэм, лъэпкъ зэхэшыкыим ахэм нах зыкыырагъээтигъ. Анахъэу ар къызшынэфагъэр автоном хэхъухэр республикэ зэрашыгъэхэр ары.

1991-рэ ильэсисим мэкьюгъум и 28-м народнэ депутатхэм яхъу Совет иа V-рэ сессии Советскэ Социалистическэ Республике Адигеим икъэралыгъо суверенитет ехъилэгъэ Декларациер щаштэгъагъ. Лъэпкъым ишоийоныгъэ аш къыщыдальыгъ, цыф лъэпкъ зэфэшьяфхэм къахъэхъуэхэу республикэм Ѣыпсэухэрэм яфишыгъэхэм шыхъэклидаа афашын зэрэфаэр, адигэхэм ыкіи зэкіе нэмьык лъэпкъхэу Ѣыпсэухэрэм къарыкъоштымкэ пшьэдэкыжэ зэрхыырэр аш къыщыгъэнэфагъэ хуугъэ.

1991-рэ ильэсисим бэдзэогъум и 3-м РСФСР-м и Ашшээрэ Совет Законэу «Адигэ автоном хэкур зэхъуэхээр РСФСР-м хэхъэрэ Советскэ Социалистическэ Республике Адигеим Ѣыпсэухэрэм ехъилэгъ» зыфиорэр зештэм, джаш фэдэу 1991-рэ ильэсисим Йонгъом и 23-м РСФСР-м и Ашшээрэ Совет и Президиум иунашьо «РСФСР-м хэхъэрэ Советскэ Социалистическэ Республике Адигеим инароднэ депутатхэм яхэдзынхэр зэрэклоштхэ шыкыиэрэ Палъэхэмрэ яхыилэгъ» зыфиорэр зыдираягъаштэм ынж Урысые Федерацие хэхъэрэ нэмьык шыольтырхэм афэдэ фитынгъэхэр зиэ ыкіи еж-ејкырэу зиофхэр зэгзээжэон зылжээштэгъист статусыр Адигеим илэ хуугъэ.

ПЭНЭШҮУ Аскэр.
Тарихъ шынэгъэхэмкіе доктор.



ШЭНЫГҮЭМ ИЛЬЭГЬОХЭШҮХ

Советскэ Союзым и Лыхъужъэу Андырхьое Хъусен ыцлэ зыхырэ училищыр (непэ коллеж) къэзыухыгъэу республикэм исыр бэ. Ахэр тхаклох, шлэнэгъэлэжых, авшэрэ гъесэнгъэ къэзытырэ еджаплэхэм яклэлэе гаджэх. Къасломэ сшлонгъу аш къычлэкыгъэхэр, зэкл пломи хъунэу, гъесэгъэшхохэу, цэрылохэу зэрэхъугъэхэр. Ахэр шлэнэгъэм ильэгъохэшхэу щитыгъэх.

Зэкіемә апшъе бғыззуштыр Андырхъо Хъусенәу къысщехъу, сыда піомә, сыд фәдерә лъэнныкъокы щысәтхъяпей ар щыт. Иныбджәгъоу, деджагъе Жәнә Къырымызз ытхыгъе усәу «Андырхъо Хъусен» зыфиорэр орздышшом ильәү къызалорәм гушхоныгъе къысхельхъе.

Гээсэгтэшхохэу, цэрынхохуу мыхыгүйжэхмий, ехж чайлыгэхм агъэзэжжихи, еджа-клоомэ яласэхэу, цыфмэ льйтэнгыгэшхокъафашлэу шынэ кэлэгэяаджэри маклэп. Сарийн эзэн ахам сакныхуубытагьац сагдуулж.

Сэри зэй ахэм сакъыхуятыгъэу сэгүгз. 1961-рээ ильэсүм Пчыхъэлъыкъэе гурьт еджаплэм я 7-рэ классыр кызызыщысэзухым, а училищым сычэхъани, сыще-джэнэу сигу къэкы ыкын сянэрэ сятэрэар къаухыгъэу, сянэ кіэлэгъаджэу Шыхъанчэрыехъаблэ дэт еджаплэм юфшишлэштигъ, сятэ Очэпщие еджаплэм щыригъаджэштигъэх. Ахэр щысэ сферхуугъэх.

Чылэу сыйкъызыщыхъугъэм иеджап! Эсизычахъэм сяңе сирингъэджэнэу сыйтегъфагъ. Кіләегъэджэнымкі! Іспәтесынгъізу хэльым гу лысыстэ, сә симызакъо кызыздеджэхэрәми гүфебенгъэ фашы, ильяньо сыйтеуцомә сшоиңгъо сәхъу. Анахъеу сыйгу риҳыштыгъізхэр урокхэр зэригъя-клохэрәр, кызызәрддегүшүләрәр, орәд кызызәриорәр ары. Кіләеджак! Омә ямызакъо, къоджэдсхәми лытэнэгъешхо кырафашыщтыгъ, джы кызынсәйгәзми ашындушәрәп дахәкі! Игүсүу ашы

ми ашы вүлшэрэл, дахажээг игүү башы. Етланэ ублепэлт еджаплэр къызытэухым, Пчыхъэлъыкъое гурьт еджаплэм тыхоло-щтыгъ, чылэгүүиплэу аш текуялэштыгъ. Тэ Пчыхъэлъыкъуае къыкырэмэ тахэс-щтыгъ. Хъэлъэкъуае ыкли Очэпщие къа-рыкъыхэрээр зы классыгъэх. Ахэм ячылэмэя 8-рэ классым нэс ашеджэнхэ альэ-кынэн еджаплэхэр адэтыгъэх.

Аш Яблэнэр классыр кызылыштыссауым, ыпшъэкіз кызырәэрэссыуагъеу, педучили-щым сәкло сычіләхъанәу. Ау нахылжызуң исхәр аш фәдизеу кыстылыгъәхәп, сычіләхъаными фәчәфыгъәхәп, сыйдеу щитмы зысагъеуштыжынәу, сызәрәчәмыхашьтүгъәр ежыме ямылаже хұнным фәш сағъекуагъ. Сыда пломә, студентищялагъ. Сятешыр заом хәкіодагъеу, аш ишпәшшәжкөйерә ишъәожкөйерә апұлжы-щигъәх, ахәр институтмә ачыссыгъәх. Клапәр Азәрбайжан икъәла шыхыдаң

Баку дэт политехническэ институтын, пшъэшъэжьыер мединститутэу Краснодар дэтын ашеджэштыгъ. Сышынахыжъ Мые-куюалэ дэт лесотехническэ техникумым члэсигъ. Егъэдже гуае сафэхъущтыти арыгъэ еджакло сыклоным зыкыфэмийгъэхэр. Ау синасып къыхы, сичахы, сыкъэжохыгъ. Унэм сыкъызехъажжым апэу сыкъэзыльгъэтугъэр сяят. Сыгушлозэ сывэрччлэхъагъэр ecluyaагь. «Учлэхъагъэр дэгъу, уезгъэджэн щылэмэ» къисилохыгъ. Пщэрхъэу хъакум lутыгъэ зэнэсэгчийтумэ къызызэхахым, нысэгу нахыжжыр къэгүшчили, «А Дышшэшыу, аущтэу умышо» ыуагь (ащыгъум пщыкъо-пщыгхумэ цэлтедзэктэ яджэштгэгъэх). Сянэ «Сиджэнэ закъо сцэжьими, езгъэдже шт» ыуагь. Зэхэтлэсихъанхи унашьо ашынным фэшл джыри сятэшыгхур ащык'эштгэгъэ, ар тучаным тесигъ. Заом ильэсиплээрэ къэтгэгъэу, псаоу къызегъэзэжжым хабзэм илофышлэхэр къеупчыгъагъэх сэнхэхьатэу къыхихымэ нахь шлонгъомкэ (клэлэгъаджээрэ тучантесымрэ), ежь тучан иофыр къыхихыгъагь. Сяташыгхур къызэжжым ари гушуагъэ сывэрччлэхъагъэм пае. Зэхэгүшччлэхъи, унашьо ашыгъ училищым еджакло сыкъожынэу. Сэри сыгушлозэ Мые-куюала къазгъазажжыгъ

Кіләеғаджэу училишым чіетыгъэрхэр зекірі дәгүттәх. Чыләм кыдәкі, квәләм кыдәхъзға пшъешъажыем Іеппішту зерящықлагъэр кызыгурлыоре зекілагъ. Ау сә кхаязғающым сшоигъор урысыбазмәре урыс литературәмәр тезінгъыхыштығы Тамара Григорий ылхұрапы. Дәхэолагъ, темәр дәгъую кыңуатәштығы, нәбғыре пәпчө нахъ зыфэккулаир күнжигъашынтығ.

Училищым кіләеғъаджәу чіетыгъәхәм тафәраз, шіенігъә дәгъу тағъәгъотыгъ, іздеб дәгъуи кытхалъхыагъ, директореү Нәпсөу Фазил аپә итәу. Зәу къэплон хъумә, тафәрәзагъ. Шуктә тыгу къетгъәкъыжыхъ, ягугъу берә тәшшы, уасә афәтәшшыжы нахъ лъәшшәу.

Институтым сыйеджә зәхъуми, йоғашшә зәхъуми лъытәнгъәшшо зыфесшыщтыгъэр Шъхъәләхъо Абубәчыр. Гуетынгъәшшо хәльәу ильәпкә ар фәләжъагъ. Ар сяте Очәпщые убләпшә классхәм ашыригъәджагъ, шуктә ыгу кыгъәкъыжы-

ыхырэ училищир (непэх, шэнэгэлэжыхыр). Къасломэ сшлонгыу ашхэу зэрэхүүгэхэр. Ахэр сшыгъяа, згъефедагъяа. (Зыгорэкли мы тхыгъэр къызэрхыэрэ гъезетым еджэмэ, къырихын ылъэкыщт 1эпш1эгү дэгүү зэрэсиггэгъотыгъэгъэмкэ си-зэрэфэрэзэр, шлыкэ сыгу къызэрэкыжырэ). Етланэ республике тызэхьум, пчыхъэзэхахъяа, сшыгъяа, тхаклохэр къезгъэблагъяа зэхъум, бэхэр адигэ урокхэм афае хъужыгъяа. Чылэмки мэфэклэу ахэр щытыгъяа, сыда пломэ



щишилэнэу хүгээп, сыда пөмэ, ашыгъум
еджагъэр маклэу щитыгъети колхозым
илажьаклохам дарыт, афашынгъагь.

Илэжбакохэм нэртэй афашигъяа. Училишыр къызысэухым, тирайон згээзэхьыгъеу, юфшэнэу къэхүүщим сэжэцтэйг. Охътаба темышэу, макъэ къысаагъэль Пэнэжьыкье гурты еджаплэм ублеплэ классхэмкэл къелэгъаджэ зэрийчилгээр. Юфшэнэир ац щезгъажки, илдээс 51-рэ юф шысншарь. Юфшэнэир къышгэжэхьыгъеу тхыль еджансыр нахв къысэбэклы хүгуяа. Бэрэ анахьэу къэсэджыкыжыхэр Мэшбашэ Исхыакь итхыгъэхэр арых. Аш итарих тхыльхэм уяджэ зэлптигъэклы уязэшырэл, уильтэлжихьишэ уеджэ хьу къес зы гъешлэгъон горе хэогъуатэ. Ари къелэгъаджэ педучилишыр къезылхыгъэмэ ашыц.

зегзэжъягъэр ильяс заулэ хъугъэу, ильяс еджехьури едгэжъяжъягъаклэу, клэлэеѓъаджхээр зыщизэрэугъоихэрэ кабинетым къычлахэх районом ипащэрэ хэкуоном инспекторыре тидиректорэу Лъэцэр Тэуцожь ягъусэу. Къытхэптыхъэхи, сэ садэж урокым къэклонхэу тыраубытаг. Пашэр а унашьом фэмыягъеу къысщыхъугъ, нахь бэрэ тоф зышлагъе горэу, аш нахь фэкъулаихэм ашыщ къыхахынэу фэягъеу къысшошыгъ. Нэбгырищири скыгъоу гумэкл хъати симылэу, урокыр езгъажки, зэклэлтыкую-клэу илэнэу згъэнэфагъэм тетэу згъекуагъэ. А тофшилаклэм училищым дэгъоу тышыфагъехъазырьгъеу щытгъэти арын фае гумэкл хъатэ зыкысимилагъэр, адигабзэр зэрэсикласэри дыкыгъувжыгъян фае. Урокыр иклэух зэрэнэсигъэр къытигъашлэу одыджынным къытеугаъэх, сэри еджехло цыкликхэм лэдэб ахэлъэу классым исцыхи, къысающтым седэунэу сүүцугъ. Анэгу чэф клэльэу къызэрэсфэрэзэхэри къыхагъэшыгъ, директорыми паулагь адигабзэмклэ ригъеджэнхэу клэлэеѓъаджэ хъазыр ыпашхъэ зэритыр. Джащ къытигъублагъэу адигабзэмрэ литературамэрэ. Гэвч энэхүү тоф зышлагъа тоф шысгагь. Тофштэныр училищыр къэзүүхыг вээмэ ашьц.

Къэбэртэе-Бэлкъар Республикаем иккэл шъхьалэу Наплык джэгум сыйтуагъэу, купышхоу нэбгыре 200 фэдиз зычэсигъгэе унэм сыйкыншыгушы! Энэу хъугъэ, сэри сигуалэу къыхэзгъэшыгъ Мэцбэшлэ Исхъякь ироманэу «Рэдэд» зыфиорэм игероу Рэдэд ежь ищис-техилэу къеслуагь, купыр ягуалэу къедэуугъ. Сэри зытхыгъэм сыйригушхоу сыйчэфыгъ. Жэнэ Къырымызэ ыусыгъэ усэу «Синан» зыфиорэр орэдышьом ильзэу къацуагь ыкли ар къэбэртаем яорэдэуи къыхагъэшыгъ. Ар сэ сыйгу ыштагъэп, сыйкъэтэджи къафызэхэс-фыжыгъ: зытхыгъэр Жэнэ Къырымыз (шапсыгъ), орэдышьор зиер Тхъабысымэ Умар (къэбэртай), ау түри зэрэдагъгхээр, Адыгэ Республикаем зэрэшьтэсэгүүхэхэр, зэклэхэмкли тызэрэдагыгэр къеслуагь. Скыгъухэми сэри цыиф цэрылохэр Адыгейим зэрэшьтхэм тыгу къыдащэягъэу та��ыхэккыжыгъ. Ахэр педучилищым зэрэшдэжагъэхэм етлани нахь лъэшэу сыйкъагъэчэфыжыгъ. Хэтрэ цыиф лъэпкь ухэфагъэми, тыйдэрэ чылпэлэ ушылэми уильэпкь иштихуу языгъэлорэ цыифхэу училищым къычлэкыгъэхэм уарэгушхо. Гэвч энэхүү тоф зышлагъа тоф шысгагь.

Кээ езгэдэжэхэу сыйылэжьага. Адыгэ урокхэр язгъэхыхээ зэхүүм адыгабзэмрэ литературэмрэкээ кабинет сшыгьеэ (зишүагээ къысекыгъэри сшын нахыгъэу Борис ары: мебельнэ фирмэу «Кубань» зыфиорэм ипэцага). А кабинетым хъаклэу къаклохэрэр къырагъэблагъэштыгъэх. Джаш фэдэу партием ирайком ияшэнэрэ секретарыгъэу Апэжыхыэ Светланэ еджаплэм къызэклом, кабинетым рагъэблэгъага ыкчи щызэхэсэгъэх. Сэри сирагъэблагъэшь, Светланэ нэүасэ сзызифешы, егъэжээн-пэ дэгүү зэрэсилэри хегъэунэфыкы, ежыри Іэпилэгъу къысфэхуу тхыльтхэм яугъоинкы, нэрылтэгъу Іэпилэгъухэр, техникэу ашыгъум щылагъэм елъытын-гъэуи къытлэклегъахъэх. Сэри пкэнчээ



КОЩЭГЬУ Нуриет.

Лъэпкъ искуствэр

Дирижер, орэдьиу, композитор, кілэеғъадж



Адыгэ лъэпкъ искуствэм чыпіэ гъэнэфагъэ щызыубытыгъэ Анзорыкъо Вячеслав Мыхъамэт ыкъом фэгъэхыгъэу, кіэкі дэдэу къэплон хъумэ, мы ціэу тхыгъэм фэсшыгъэм а зэкіэ щэлефэ зыфэгъэзэгъагъэу, шоу ылэжыгъэр къеубыты.



Ары, Музыкэр. Орэдьир. Гүшілэр — щыри зэгопчынэу щымытэу цыфыгум, анахъеу лъэпкъым идунаетыкілэ-гурлыаклэ кыралотыкілэу гъэпсыгъэх. Искуствэм пэблэгэ цыфэу, ар ышхъэклэ изышыкылагъеу щытым, орэдым, аш хэл гүшілэхэм, іэмэ-псымэу музыкэр кызыэрэргъалорэм, іепэласэм пынгынэр е шыкіләпшынэр, аккордеоныр кыгъэгүшүеу зынгорэ апэшыгъуай. Хэтре цыфълъэпкъики орэдым, къашъом, усэм мэхъанэшо ял, ахэм яхъатыркъе хэти гудчыгъо гуапэ егъотыхэти ышхъэклэ, ыгуклэ зэхэшлабэу зыыгъхэм ахэшькыгъех орэдхэр, мэкъамэр, къашъор, усэр. Ары ахэм осшыу сидигъуи зыкафашигъэр, гъашэм изытет — ижь зыфэдер ахэм зафэу ащыкілэгъэтхъигъ. Зельашлэрэ Анзорыкъо зэшхэм яззу Вячеслав ыныбжь ильэс 80 зэрэхуугъэр игъэктотыгъэу Адыгэ Республике ыкъи нэмыйк чыпілэхэу лъэпкъыр зыщыпсэухэрэми ащыхағъеунэфыкыгъ.

Адыгэ лъэпкъ музыкэм, искуствэм ягъогу шъуамбгью зэуигъэктотыгъ Анзорыкъо Вя-

чеслав. Дирижер, орэдьио, композитор ыкъи музыкант іэпеласэм имэфэкі фэгъэхыгъэ тхиль къэгъэльэгъонхэу, ишыненгъэ ыкъи итворчестве къизылтыкілэхэр, АР-м и Лъэпкъ тхильеджапіэ инотнэ-музыкально отдел, республикэм иныбжыкілэхэм яхъильеджапіэ, игупсэ къуаджэу Кошхъаблэ имузыкальнэ еджапіэ, нэмыйк чыпілэхэм къащызэуахыгъэх Композиторэу, дирижерэу, кілэе-гъаджэу, орэдьиоу ыкъи пыннауо Анзорыкъо Вячеслав Мыхъамэт ыкъор зыфэдагъэр, музыкэм кыифэкюнэу зэрэхуугъэр, щыненгъэ шыпкъе зэрэхуугъэр, кыгъэшлажъем лъэпкъ музыкально фондыр ипроизведениехэмкіэ, ыусыгъе орэдхэмкіэ зеригъебаигъэр ащыкілэгъэтхъигъ.

Цыфхэм пцэ раюфэкі ущыI

Анзорыкъо Вячеслав Мыхъамэт ыкъор щылэ мазэм и

14-м 1942-рэ ильэсэм къэхуугъ. 1993-рэ ильэсэм идунай ыуухыгъ. Иунагьюо зыщаптүгъэм музыкэм уасэ щыфашлэу, зэшитлоу Чеславрэ Вячеславрэ а гъогум тетхэу, дунэе дахэм хэлүкырэ мақъэхэм гу алтатэу, орэдьир агу нэсэу, яklasэу къэтэджигъэх. Мы ильэсэм ищилэ мазэ Вячеслав кызыхуугъэр ильэс 80 хуугъэ, шур зылэхжэу щыненгъэ музыкантым бэ гүшүэ фабэу фалуагъэр. Мыекъопэ музыкально училищэу кызызэуахыгъаклэм иапэрэ студентхэм Вячеслав ащыгъи, дирижэрэм яотделение 1964-рэ ильэсэм къуухи, Саратов дэт къэралыгъо консерваториу Л. Собиновым ыцэл зыхырэм щеджагъ, 1970-рэ ильэсэм къуухыгъ. Ау аш нахь пасэу музыкэ тхыным, усным фежъэгъагъ. Адыгейим

къызегъэзэжьым, Адыгэ кілэе-гъаджэу училищэу Советскэ Союзым и Лыххуужьэу Андрыхъое Хүсен ыцэл зыхырэм студентхэр музыкэмкіэ щыригъаджэхэу, адыгэ лъэпкъ хор инэу — ежь педучилищым щеджэрэ шшэшшэ ныбжыкілэхэр ыкъи автодорожнэ техникический чылэлаклэхэр зэхэтхэу зэхэтхэу ыкъи аш ипэшагъ.

Сэ сшхъэклэ, педучилищым ихор сихэтынэу хуугъе, алэрэ курсым сисыгъ аш дэжьым. Еджэгъу сихъатхэр сихъатыр 4-м тыухыщыгъэх. Аш анэмыкілэу, шлокл имылэу, адыгэ хорым тыхэлэхъэн, Вячеслав Магометович кытилорэр тшлэн фэягъэ. Аш дэжьым ежь кілэе-гъаджэри ныбжыкілэгъ, ау сэ ильэс 15 нахь сиынбжыгъэпти, ар сшоинийгъ. Сценэм хэти ыма-къе ельтыгъэу тээзэхэкощи-кыгъэу, щэнэбзым фэдэз гъэшэгъонэу тээштэгъ. Алэрэ та��иципшым пианинэм ногтэхэр кыригъаломэ, кыкылтотыкылэ, макъэр орэдкъэлоным фигъэхъазырьштагъ, етланэ, орэд шыпкъэу зэдгэшлэрэмкіэ зыдгэзштагъ. «Ошнэу заом иорэд» егъашлэм зэхэтымыхыгъэу, зыклиаусыгъэри, кылиятэри икъоу тымышлэу тифэжки, егъашлэм тшлэштэгъэм фэдэу, тикласэ хуугъэу къатлоштагъ.

Орэдым хэл гүшүэхэм адыгэхэм ягъогу къин щащэчыгъэр къялатэ. Етланэ, ахэр зэжуплэхадэгъум ифагъэх ыкъи бзыльфыгъэу лыгу зиэ Шыгъотыж къэсшь, пийхэм щекіэ яозэ чыпіэ гуихым къирещыжых. Къэсшлажъы, хорым хэт шшэштэгъэм, адыгэ

сэе фыжыбзэхэр, автодорожнэм кыкылэрэ клаалхэм — адыгэ цые шуцлэхэр зэрэтфаригъядыгъа.

1970-рэ ильэсэм имэлтэлфэгъу мазэ В.И. Лениныр кызыхуугъэхэр игъэктотыгъэу Хэгъэгуми, Адыгейими ащыхағъеунэфыкыгъ. Мэфэкі концертшхуо аш фэгъэхыгъэр Адыгэ драмтеатрэм и Унэу А.С. Пушкиним ыцэл зыхырэм щызэхашэгъагъ. Тэри тишыпкъе дэдэу, шъуашхэхэр тшыгъэу «Ошнэу заом иорэд» кыыцытлэгъ, бэрэ лэгу кытфытэуягъэх. Ау сшымыгъупшэжьырэр тэ, хорым хэтхэм, тисуртхэр зытетым цэу фаясгъагъэр ары: «Поет женский хор Адыгейского педагогического училища им. Героя Советского Союза Х. Б. Андрухаева». Мыдрэ кілэ купышхуо кытхэтхэу зычий изытхыгъэхэр хэтгэхъэхэл. Концерт ужым Вячеслав Магометовичим дэжь тызэком, сэлэ къэслэти eslyagъ хорым хэт кілэ купыр зэрэхагъэзгъагъэр ыкъи «женский» зэралуагъэри зэрэмтээрэзэй. Йупэх макъэр ылажээ, «Мамрукова, ничего страшного не произошло, самое главное — вам хорошо аплодировали», — ыуагъ. Аш фэдэз уаххтэр зытедгъэлодагъэр къэтымыхыгъэу тэдэ клоныгъа?

Анзорыкъо Вячеслав музыкэм ыгыи ыпсэ зэрэхэлтээр уушилжээ къэпшлэнэу, гу лытпэнэу щытагъ. Мэхъэ дахэ иларь, ылапэхэр пианинэм зэрэнсхэхуу мэкъамэр жынчэу къэштагъ.

Кілэе-гъаджэ дэгъуагъ, пианинэмкіэ тыригъаджэштагъ, локлэ-шыкъиэ тэрэхэр музыкэм хэуцорэ къодыем ебгъэшлэнир мысынкіми, ыгъэфедэхэу ікэлэгъэхэр.

Вячеслав Мыхъамэт ыкъор зэ пынгынэм кызызэрэригъалорэр, адыгэ орэдьир кызызэрэригъэ-пшылкытлукырэр зэхэсхэхуу хуугъэ. Къэшууаклэ умышлэми, пчэгум укыришштагъ, джарэу адыгэ ижыре къэшь орэдхэр кыригъяштагъ.

Щэч хэлэл сиклэе-гъаджээджа, адыгэ хорым ипэшагъэу, щигхуулцэ инэу «АР-м искусств вэхэмкіэ изаслуженэ тофышишху» зыфиорэр 1997-рэ ильэсэм кызыфагъэшшэгъэ Анзорыкъо Вячеслав тильэпкъ искуствэ, культурэ, адыгэм имузыкэм дунай зылэтигъэу ыкъи зыгъэбаигъэхэм зэрашыжыр.

МАМЫРЫКЪО Нуриет.



ДОСААФ-р, тарихъыр, пүнүгъэр

Щысэштур лъэхъаным щыпхырашы



Дээ-патриотическэ пүнүгъэм фэгъехыгъэ зэхахъэр Мые-кьюапэ щыкыагь. Урысыем и ДОСААФ икутамэу Адыгэ Республикэм щылээ ильэс 95-рэ, Советскэ народынрэ ащ и Уэшыгъэ Клаачиэхэмрэ Хэгъэгу зэошхом ильхъян фашист тэхаклоэр зэхакутухи, Теклонгъэр къызыдахыгъэр ильэс 77-рэ зэрэхуухэрэм афэгъехыгъэ мазэм икызэуухин хэлэжъагъэх правительствэм, Мые-кьюопэ администрацием якулькышаэр, дээхэтхэр, ветеранхэр, ДОСААФ-м иофышишэхэр, пүнүгъэм пыльхэр, ныбжыкыкхэр, нэмыхэмрэ.

Дээ-патриотическэ пүнүгъэм икытамэу зэхахъэр Адыгэ Республикэм икутамэу Барцо Тимур зэхахъэм къыщигушыагь. Организацием къыкыгъэ гьогум кылыкырыкыизэ, хэхоныгъеу ышыгъехэр хигъэунэфыкыгъэх. Ухуумэн иофыгъохэм ямазэ хэгъегум рэхъатныгъэ ильхын, щынэгъончьеу псэуным, кэлэцыкыухэмрэ ныбжыкыкхэмрэ япатриотическэ пүнүгъэ ухътэм диштэу зэхэгъэним, дээ къулыкъум фэгъехазыгъэхэнм афэгъехыгъигь.

ДОСААФ-м итарихъ, шенхабзэу илэхэр ныбжыкыкхэм ягъешэгъенхэр, мамыр щынакэр гьэптигэгъэнир иофыгъо шхъяалэхэу Т. Барцом ылтыгъехэр ашыгъы.

Фашист тэхаклоэр зэхакутухи, Адыгэир шхъяфит тидэхэм зашыжыгъэм фэгъехыгъэ иофтхэбээ шхъяалэхэу 2022-рэ ильэсэм республикэм щыкыкхэм автотранспортыр хагъэлэхъэшт. Мые-кьюапэ щырагъэ-

хъеншь, Адыгэ Республикэм икъуаджхэм алтыысыгъы. Шэжьым, пүнүгъэм афэгъехыгъэ зэлукэгъухэр район гупчхэм, къуаджхэм ашыкыгъы.

Лыхъужьыгъэм, спорт щэрионым, дээ спортым афэгъехыгъэ зэхахъехэр, зэнэхъокхэр зэхашащых.

Зэфхыысыжъхэр

Адыгэ Республикэм иветранхэм я Совет итхъаматэу Къоджэ Аслъан пүнүгъэ иофтхабзхэм ветеранхэр зэрхэлжъехэрэм кытегущыагь. Цыиф цэлэриохэм яшлэжь мыжъобгъухэр кызэрэзэуухыхэрэм мэхъэнэ ин ритыгь.

Кавказ икъеухъумэн, Адыгэир Хэгъэгу зэошхом ильхъян шхъяфит зэрашыгъыгъэм афэгъехыгъэ зэхахъехэм ветеранхэр, ныбжыкыкхэр зэгъусэ-

хэу ахэлэжъэштых, лэужхэм язэпхыныгъэ гьэптигэгъэним пыльштых.

Республикэм лъэпкэ иофхэм-кэ, Иекынб къэралхэм ашыпсэурэ тильэпкэгъухэм адьрьеэ зэпхыныгъэхэмкэ ыкы къэбар жуугъэм иамалхэмкэ и Комитет итхъаматэ итуадзэу К. Щербаковыр, Урысыем и Росгвардие икутамэу Адыгэим щылэм и Гъэлорышланлэ икъулыкьушыагь, полковнику В. Ташбаевыр, Мые-кьюопэ дээ-патриотическэ клубэу «Вертикаль» ипащэу, подполковнику В. Марковыр, Адыгэ Республикэм Иекэ зэбэ-нинхэмкэ, панкратионымкэ, спорт зэпэуцунымкэ и Федерацие изэхэцакло ыкы ипащэу А. Къэлэшьаор, Адыгэим идээ-патриотическэ, иныбжыкыкхэмрэ язэхашащэрэ зэнэхъокхэм ахагъехаагъэх. А. Къэлэшьаом, Э. Цэим, нэмыхэмрэ

Урысые Федерацием ухуумэн иофыгъохэмкэ имазэ игъэкотыгъэу Адыгэ Республике щырагъэшт.

Тарихъым инэкүбгъохэр шылыкъэм тетэу зэгъэшэгъэнхэм имэхъанэ, ныбжыкыкхэм еплыккэ тэрээхэр щылэнгъэм фырьлэнхэм В. Марковыр 1уп-кэу къатегущыагь.

Советскэ Союзым и Лыхъужьэу Андрыхье Хусен, Къош Алый афэгъехыгъэ зэнэхъокхэр панкратионымкэ, нэмыхэмкэ зэрээхашаагъэрэм Къэлэшьэо Аскэр иеплыкыкхэр къарионлагъэх.

Ахэлажъэрэр бэ

Урысыем ишьольыр 25-мэ къарыкыгъэхэр республикэм щызэхашаагъэ зэнэхъокхэм хэлажэ зыхъукэ, шлэжь ялэу ныбжыкыкхэр зэрэпсэухэрэр къыхэбгъэштэн фаеу А. Къэлэшьаом елььтэ. Спортсмен 350 — 450-рэ зэнэхъокхэм щызэлоклэх. Яспорт ухазырыныгъэ къагъэлэгъо, ащ даико нэйласэ зэфхэхүх.

Урысыем и Лыхъужьэу, Адыгэ Республикэм и Парламент идепутатэу Цэй Эдуард зэхэшэн иофхэм чанэу ахэлажэ. Ныбжыкыкхэр къыхахыщ сэнэхъатым, дээ къулыкъум фурукэ нэйласэ зэфхэхүх.

Панкратионымкэ ыкы шхъэзэкъо зэнэхъокхэмкэ Адыгэим щыкылэ иофтхабзхэм Урысыем и ДОСААФ осэ ин къафишыгъ. Урысые Федерации щызэхашаагъэрэ зэнэхъокхэм ахагъехаагъэх. А. Къэлэшьаом, Э. Цэим, нэмыхэмрэ

зэхэшэн иофхэм чанэу ахэлажъэхэрэм «тхашуугъэпсэу» араожыгъ. Тигъэзетеджхэм ацлэхэр тэри тазэрэфэрэзэр къыхэтгэшт.

Ныбжыкыкхэм ягъэхъазырын

Дээм клошт клаалхэр къулыкъум фэгъэсэгъэнхэм Р. Джарымэр къызытугущыагь, шыкылэшоу ыгъэфедэхэрэм ашынхэр къыхигъэштгэх.

Ныбжыкыкхэр шьофым ашэхээ, дээ къулыкъур зыфэдэ шылыкъэм нахышиоу щагъэгъуазэх. Къулыкъур зэрэкинир зыльгэгүйгэ кэлэдэжаклор дээм зыкоклэ, ишшэрилхэм нахы афхазырыру къэлъагьо.

Мые-кьюопэ районым ныбжыкыкхэм язэхахъэхэр гъэшэгъюнэу зэрэшыкыуагъэхэм Джарымэр Рэшьдэ анахъеу къахигъэштгэштэйгъэр изэгъэпшэнхэр арых. Клаалхэр дээ къулыкъум фэхъазырынхэм фэшлэшэцакхэрэм елььтгэштэйгъэр маклэх.

Псэ зыпти зэхахъэм кэлэдэжаклор еплих, щылэнгъэм фэгъасэх. Дээ къулыкъум ныбжыкыкхэм зыщадзырэл. Щылэнгъэм и 3 — 7-м Мые-кьюопэ районым егъэджэн зэлүкэгъюу щыкыуагъэхэр кэлэдэжаклор бэрэ агу къэлъажыщ.

Къафэгушуагъэх

Къутырэу Гавердовскэм культурэм и Унэ иартистхэр, Мые-кьюопэ районым иныбжыкыкхэм купэу «Варягым» хэтхэр республикэм и ДОСААФ изэхахъэхэлжъэхэрэм къафэгушуагъэх.

Организацием иоффшэн яланхыши хэзэльхъэхэрэм, яобшественэ пшъэрилхэр чанэу зыгъэцакхэрэм Адыгэим и ДОСААФ иштихъу тхыльхэр аратыжыгъэх.

Урысыем ухуумэн иофхэм-кэ имазэ республикэм щэко. Зэфхыысыжъхэр мэзэм ашыгъы. Республике ДОСААФ-м икутамэ ипащэу Ирина Манченкэм къытиуагъ зэхахъехэр районхэм, къуаджхэм зэрашыкыкхэм. Лъэпкэ зэфэшхъафхэм ялтыыхэр мазэм къыкылэ зэлүкэгъэштых. Иофтхабзхэм лэуухэм язэпхыныгъэхэр ашыптигэштых, дээм клошт ныбжыкыкхэм ялэпэлэсэнгъэ хагъэхъошт.

ЕМТЫЛЛЬ Нурбай.



Дзюдо

Къоджэ спортым хэхъо

Адыгэ Республикэм дзюдомкэ изэнэкъокъу Мыекъуапэ щыкъуагъ.

Республикэм дзюдомкэ спорт еджаплэу Кобл Якъубэ ыцэ зыхырэм ильэс 15-м нэс зыныбжхэр щызэлукла-гъех. Бэнэклу 130-рэ фэдиз алтэрэгүм щызэнэкъокъуагъ.

Яонтэгъугъэхэм ялъытыгъэу апэрэ чып-пэхэр къыдэзыхыгъэхэм шуашытэгъегуазэ.

Волошина Ксения, кг 40, Джэджэ район, тренерыр Адзынэ Алый, Зеленская Кира, кг 44-рэ, Мыекъуапэ щыщ, тренерыр Хъакурынэ

Ларис, Байкъулэ Заир, кг 48-рэ, Джыракье щыщ, тренерхэр Мерэм Андзаур, Акъущ Мыхъамод, Хъаклэко Дарин, кг 52-рэ, тренерыр Нэгъуцу Азэмат, Афысыпэ зыщегъасэ, Швецова Елена, кг 63-рэ, Мыекъолэ районым щыщ, тренерыр Хъаклэмьэз Мурат.

Къалэхэм язэнэкъокъу

Бэджэкъо Заудин, кг 38-рэ, Хъакурынэхаблэ щыщ, тренерыр Шынэхъо Мурат, Ацумыж Ренат, кг 42-рэ, Афысыпэ зыщегъасэ, тренерыр Нэгъуцу Азэмат, Даутэ Артур, кг 46-рэ, Кошхаблэ зыщегъасэ, тренерыр Тхъакуышынэ Юр, Аводян Арутон, кг 50, Мые-

куапэ щыщ, тренерыр Хъакурынэ Ларис, Тулпарэ Дамир, кг 55-рэ, Джыракье зыщегъасэ, тренерыр Акъущэ Мыхъамод, Хъидзэл Адам, кг 60, Псэйттык щыщ, тренерыр Хъидзэл Мурат, Чэтыхуу Азэмат, кг 66-рэ, Тэхъутэмьыкье районым щыщ, тренерыр Наш Шамил, Шъэумэн Якъуб, кг 73-рэ, Афысыпэ щыщ, тренерыр Нэгъуцу Азэмат, Тхъаркъохъо Расим, кг 73-м къехъу, Еджэркъуа щыщ, тренерыр Дэгужые Мыхъамод.

Урысыем спортымкэ дунэе класс зиэ имастерэрэ Шъэоцыкли Рустам зэнэкъокъум исудья шъхъаэу щытыгъ. Аш зэриллытэрэмкэ, дзюдом ишапхъэхэм зэхъокыныгъэу афэхъугъэхэр бэнаклохэм нахьышоу зэрагъашэх, ау джыри щыкъла-гъэхэр ялэх.

Зэфэхыысыжь къэки
А 1 — 3-рэ чып-пэхэр къыдэзыхыгъэхэр Урысыем и Къыблэ шъольыр дзюдомкэ изэнэкъо-къо мэзаем Ермэлхъаблэ щыкъоштым хэлэжъэштых, — къытиуагъ Адыгэ Республикэм дзюдомкэ спорт еджаплэу Кобл Якъубэ ыцэ зыхырэм ипащэу, Адыгэ Республикэм дзюдомкэ ихэшыпкыгъэу командэ итренер шъхъаэу Бастэ Сэлымэ.

— Къуаджэхэм къары-кыгъэхэм хагъэунэфы-кырэ чып-пэхэр къыдахы-рэр нахьыбэ зэрэхъугъэм сыда къенгуалэ пи-гои-гъор?

— Дзюдом зеушъомбгъу. Къуа-

джэхэм юф ачызышлэрэ тре-нерхэм гуетыныгъэ ин ахэль. Клэлэцыкхэм, ныбжыкхэм ягъесэн яшылкъэу пыльых, алсэ хальхъэ. Къалэм щыпсэурэ тре-нерхэм ялофшэн къеихыгъэу слытэрэп. Къоджэ спортым хэхъонигъэ зэришырэм тегэ-гушо.

— Къуаджэхэм къалэмрэ язэнхыныгъэхэр спортым щып-пэхэр олъита?

— Къуаджэм щагъасэхэрэр къалэм еджакло къэкох, ялэпэ-сэныгъэ хагъахьо. Зэнэкъокъухэм ахэлэжъэнхэм пае яамалхэр нахьыбэ мэхъух. Ар юф къызэрык-лон, хэушхъафыкыгъэу тытегу-шылэ шоонгъу.

— Дэгъу, шэхэу тызэлүкэ сэри шоонгъу.

Атлетикэ онтэгъур

Батырым имурадхэр

Урысые Федерации и Кубок атлетикэ онтэгъумкэ кыдэхыгъэнэм фэгъэхыгъэ зэнэкъокъур мэзаем и 2-м къалэу Орел щырагъажьэ.

Кошхаблэ щаплугъэ нарт шъаоу Дзэсэжь Аслын килограмм 67-м нэс къызищэхэрэм якуп хэтэу зэлүкіэгъухэм ахэлэжъэнэу зөгъэхъязыры.

Дзэсэжь Аслын 2021-рэ ильэсэм Урысыем и Кубок ехылпэгъэ зэлүкіэгъухэм захэлажъэм, я 2-рэ чып-пэхэр къыдихыгъ, Урысыем изэнэкъокъу я 3-рэ чып-пэхэр къыцихыгъ.

Хэгъэгум и Гъэмэфэ спартакиадэ зыхэлажъэм, Кошхаблэ ибатыр дышъэр къыфа-гъэшъоша, Урысыем инибжыкыгъэхэм язэнэкъокъу тъыхынр къыцихыгъ.

— Адыгэим испортсмен анах дэгъухэм Дзэсэжь Аслын ашыщ, — къытиуагъ АР-м атлетикэ онтэгъумкэ спорт еджаплэу Чыржын Мухъарбый ыцэ зыхырэм ипащэу, спортымкэ дунэе класс зиэ мастерэр Сихъу Рэмэзан. — Адыгэ къэралыгъ универси-

тэм физкультурэмкэ ыкы дзюдомкэ и Институт щеджэ. Тиспортсменхэм гъэхъагъэу ашырээр Адыгэир къэралыгъо гъэпсыкэ илэу зыпсэурэп ильэс 100 зэрэхъурэм фэтэгъэхы.

Спортымкэ мастерэрэ Дзэсэжь Аслын иапэрэ тренерыр Сэнашэкъо Адам. Джырэ уахтэ спортымкэ дунэе класс зиэ мастерхэу Сихъу Аслынэ Сихъу Рэмэзанэр итренерх.

— Сипэшэ тренерхэм сафэрэз. Сиупчэжъэгъух, сиэплигъух. Атлетикэ онтэгъум ишъэфхэр къысфалаутэ зыхъукэ, щынэйнгъэм икъиньгъохэр стамэ тирхыхэу къысщэхъу...

Зэнэкъокъу пэпч спортымэн уштынхэр ытыхэу тэлтытэ. Дзэсэжь Аслын итренерхэр, къэлэгъаджэхэр, зэкэ къыфэгумэхъэрэрг ыгъэгушлохэ шоонгъу. Тигъэзетеджэхэм ацлэклэ батырым имурадхэр къыдэхъунхэр фэтэл.



Зэхэзыщагъэр
ыкы къыдэзы-
гъэкъыэр:

Адыгэ Республикэм лъяпкъ Иофхэмкэ, Иэкъыб къэралхэм ачы-
псэурэ тильэпкъэ-
гъухэм адыягэ зэпхы-
нигъэхэмкэ ыкы
къэбар жууцээ
иамалхэмкэ и Комитет
Адрессыр:
ур. Крестьянскэр, 236

Редакциер зыдэ-
шылэр:
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Первомайскэр,
197.

Телефонхэр:
приемнэр:
52-16-79,
Редакцием авторхэм
къайхыэр А4-къэ
заджэхэрэ тхапхэху
зипчъагъэкэ 5-м
емыхъухэрэр ары. Са-
тырхэм азыфагу 1,5-рэ
дэлъэу, шрифтээр
12-м нахь цыкунэу
щытэп. Мы шапхъэ-
хэм адимыштэрэ
тхыгъэхэр редакцием
зэкегъэжъохъы.
E-mail: adyvoice@mail.ru

Зыщаушыхъатыгъэр:
Урысые Федерации
хэутын Иофхэмкэ, тел-
радиокъэтин-
хэмкэ ыкы зэлъы-
Иэсикэ амалхэмкэ
и Министерствэ
и Темир-Кавказ
чыпэ гээрлы-
шап, зэраушыхъатыгъэ
номерыр
ПИ №ТУ23-00916

Зыщыхаутырэр
ОАО-у
«Полиграф-ЮГ»,
385000,
къ. Мыекъуапэ,
ур. Пионерскэр,
268

Зэкъэмкы
пчагъэр
4545
Индексхэр
П 4326
П 3816
Зак. 149

Хэутынм узьы-
кэтхэнэу щыт уахтээр
Сыхъатыр
18.00

Зыщыхаутыгъэхэ
уахтээр
Сыхъатыр
18.00

Редактор
шъхьаэр
Дэрбэ Т. И.

Редактор шъхьаэм
игуадзэр
Мэшлээкъо
С. А.

Пшъэдэкъыж
зыхырэ секретарыр
Тхъаркъохъ
А. Н.